UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi sacraru[m] literaru[m]

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

17 Paupe[rum] [con]tempto[rum] (Veracht narre[n]) Nole. Paup[er]es non honorare: eis no[n] credere: eos no[n] [con]sulere: no[n] inuitare: no[n] amicitias querere: de paup[er]tate q[ue]rulari: eam ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-70346

Visual Library

exterminat:⁊ ve q̄dem. Quid eñ Noe illū viꝝ diſciplinatū q̄ annis 1
ſexcētū pudēda ſua nō legit̄ patefeciſſe/ridiculū effecit filio ſuo Cham:
plane vinū.i.ebrietas(praſſen)ait Hierony.ad oceanū. Quid Loth/ 2
quē turpiſſima illa ⁊ a deo maledicta Sodoma ꝑuertere nō potuit/ S
vt lubricus fieret/lubricū vt filias cognoſceret effecit:ebrietas(praſ-
ſen) Quid ſctiſſimo illi Joāni caput āputauit:ꝯuiuiū ⁊ ebrietas He- 3
rodis ⁊ ꝯuiuaꝝ. Quid filios iſrl' ad idololatriā ⁊ choreā añ vitulū in
duxit: Sedit ppl's mādu care ⁊ bibere ⁊ ſurrexerūt ludere. Quid tan- 4
dem diuitē in infernū intruſit: q: bonus ſoci⁹ erat(vnd tranck als ein 5
geſell:darumb ſitzt er in der hell) Excute ꝰ nolas o frater/ne ⁊ tu pe-
reas. Et quō: Unico cultello abſcinde illas oēs. Et qd̄ eſt illud: ſ. vt
finē ꝓpter quē māducare debes attēdas: ⁊ ſcd̄m exigētiā huius finis me
dia modereris rōnabilr'. Et q̄s finis manducādi: vt viuere poſſis: et
exercere opa debita ꝑ dei gl'a/⁊ ſalute aīe tue:nō vt delecteris. Scd̄m
hoc igit̄ tantū ⁊ totiēs ⁊ taliter comede quātū hic finis exigit: Si vl-
tra citraq3 feceris peccabis. Rogemus dñm.

Fer.ij.poſt Oculi.xix.Martij.

Stultoꝝ infinitus eſt numerus. Eccl's.j. Euangelium.

DEcimaſeptima turba ſtultoꝝ ē ꝯtemptoꝝ pauperꝝ(gelt
narren) Sūt q̄ paupes ꝓpter pauptatē ꝯtemnūt: diuites
aūt magnificant. Dinoſcunt̄ aūt hi ꝑ ſeptē nolas.
Prima nola eſt:paupes nō honorare/ſ3 diuites. Nul- T
lum honorē paupib⁹/ſ3 diuitib⁹ ꝓpt' diuitias ꝑciſe exhibēt. Stulti vti 1
q3 neſciētes debitā honoris cām: q̄ v̄tus eſt ſcd̄m Ariſtotelē/nō diuitie.
O v̄tus inq̄3 ꝓpria vel aliena: ideo honorant̄ p̄lati ꝓpt' v̄tutē dei ⁊ cōi
tatis/q̄ꝝ vicē gerūt: ⁊ domini parētesq3/q: participiū hn̄t diuini do-
minij ⁊ pauptatis: ⁊ ſenes/q: ſignū hn̄t v̄tutis: ⁊ diuites/q: potiorem
locū hn̄t in cōitate/his reſpectib⁹ ſ3 honorare:nō āt ꝓpt' diuitias. Al's 2
notant̄ ab apl'o Jacobo de pſonaꝝ acceptōe: dt eñ cap.ij. Nolite frēs
mei in pſonaꝝ acceptōe habere fide3 dn̄i noſtri Jeſu chriſti gl'e. Etem
ſi introierit in ꝯuentū veſtꝝ vir aureū anulū hn̄s in veſte cādida: in-
troierit aūt ⁊ paup in ſordido habitu.et intēdatis in eum q̄ indut⁹
eſt veſte p̄clara: ⁊ dixeritis ei:tu ſede h bn̄. Paupi aūt dicatis: Tu ſta
illic:aut ſede ſub ſcabello pedū meoꝝ. Nonne iudicatis apud voſmet
ipos: ⁊ facti eſtis iudices cogitationū iniquaꝝ: Vide Tho. in quodli- 3
bet.x.ar.xij. Hoc miꝝ in modū deteſtat̄ b. Hieronym⁹ in trāſitu ſuo.
Non(inq̄t ſuis diſcipulis)plus diuitē honoretis q̄3 pauperē/niſi meli
or ſit:q̄nimmo(vt verius dicā)multo plus pauperē honoretis: relu-
cet eñ in paupe imago Jeſu chriſti/in diuite aūt mūdi. Omnes nos
ſumus ex vna carnis radice geniti:oēs inuicē ſumus membra in vno
corpe/cuius caput eſt Jeſus chriſtus. Quid ꝰ plus honoris meruit

diues ꝛ potēs/q̄ȝ paup: forte qꝛ diues eſt ꝛ potēs. ſed ſi h̄: q̄re diuitias
in ſeculo deteſtamur: quare mūdi gl'am ꝯtemnēdā p̄dicamus: hec ille
Contrariū faciūt hi fatui q̄ p̄honorant diuites: ſed aliter erit in nouiſ
ſimis: fiet eñ ſicut de gallina ꝛ falcone: quoꝝ vnus alteri in vita p̄po
V nit/poſt mortem econtrario.
j Secūda nola eſt: paupib⁹ non credere/ ſed diuitib⁹. Eſt vulgatū ꝓ
2 uerbium: qꝛ diuites hn̄t fidem in ciſta: tantū igit̄ credūt alicui quātū
pecunie hȝ in pera. Teſtis eſt Jſidorus. Paup dū nō hȝ qđ offerat/nō
3 ſolum audiri ꝯtemnit̄/ſed etiā ꝯtra veritatē opprimit̄. xj. q. iij. pauper.
Sed. ff. de teſtib⁹. l. iij. ꝛ. iiij. q. iij. §. teſtiū. inq̄rit̄ de teſtiū pauptate.
Cynus tñ in. l. ſi q̄s ad. C. de epi. ꝛ cle. vult q̄ ꝓbo ꝛ honeſto pauperi
pl⁹ credēdū eſt q̄ȝ vſurario diuiti. Sȝ pfecto paꝝ de honeſtate curat̄.
j Tertia nola eſt: paupes in ꝯſiliū non vocare: paupes foras. Si ho
die Salomon viueret ꝛ diues non eſſet/ſȝ textor paup qualis erat ſan
2 ctus Seuerus/in ſenatū nō reciperet̄. Uulgo d̄r: multa perit in ſapia
in vtero paupis: q̄ſi cerebꝝ habeant diuites in pera/ſicut lanij ſup pe
3 ram. Non ſic reſp. Romanoꝝ/q̄ diu paupib⁹ ruſticis fuit recta. Sed
ꝛ regna multa de paupib⁹ exorta: vt in ſpeculo tuo fatuorum. Et (vt
Apuleius ſcribit) regnū Romanoꝝ ex paſtorib⁹ ortū eſt: ſaniora ꝯſilia
deinde pauptas adminiſtrauit q̄ȝ diuitie. Docuit hoc ꝛ Curi⁹ Deu
datus ꝛ Fabritius: q̄ nō pecuniā ſed gl'am habere voluit: aſſerēs Ro
manos nō pecuniā q̄ſituros/ſȝ queadmodū pecuniā vincere poſſent.
Porro Ariſtoteles/Socrates/Homer⁹/ꝛ alij multi philoſophi pau
peres/iuſti/docti.
j Quarta nola eſt: pauperes nō inuitare/ſed diuites. Sunt q̄ paupe
res ꝓſus negligūt/penitus de eis curam agētes nullā: diuites autē
X hebdomodatim in orbem inuitant ꝯuiuia magna parādo/paupe an
2 te ianuam clamāte ꝛ algente. Non ſic docuit dn̄s. Cū (inq̄t) facis prā
dium/noli vocare amicos tuos/neq; fratres tuos/neq; cognatos/ne
q; vicinos/neq; diuites: ne forte ꝛ ipi te reinuitent/ꝛ fiet tibi retributio
Sed cū facis ꝯuiuiū/voca paupes/debiles/claudos/ꝛ cecos: ꝛ btūs
eris. quia non habent retribuere tibi: retribuet̄ eñ tibi in reſurrectio
3 ne iuſtoꝝ. Luce. xiiij. Hoc tñ ſane intelligendū eſt/vt Thomas in ꝯti
nuo/ꝛ Lyra dicūt. Si eñ vocent̄ p̄dicti ꝓpter charitatē nutriendam/
meritoriū eſt. Si ad laſciuiam aut gulam exercendam/peccatum eſt.
Si ꝓpter liberalitatem quandam ſeu vrbanitatem/indifferēs eſt: ꝛ po
teſt bene fieri ꝛ male: ꝓut ad finem vlteriorē ordinat̄/q̄ poteſt eſſe bo
nus vel malus. Uide ꝯtinuum beati Thome/quod valde bonum eſt
ſuper hoc textu.
j Quinta nola eſt: paupeꝝ amicitiam declinare. Sunt q̄ non q̄runt
amicitias paupeꝝ/ſed ſoloꝝ diuitum: multos amicos habēt diuites/
ſed paucos pauperes: amici diuitū multi. Prouerb. xiiij. Nec miꝝ qꝛ

ſicut mala herba creſcit in tritico/ita ficti amici cū diu tibꝫ: ꝛ ſicut ra
muſculi circa arborē. Quibꝫ comiter reſpōdit q̇dam paup̱ factus epi ꝛ
ſcopus: q̇ ex multis ad ſe venientibꝫ ꝛ dicentibꝫ ſe eius eſſe amicos ꝛ
parētes q̄ſiuiſſe fert/cuius etatis eſſent: ꝛ ipis veritatē ſue etatis re-
ſpondentibꝫ aiebat: Nō pt eſſe ꝙ ſitis amici ꝛ parentes mei/ꝛꝙ ſitis tā
te etatis: qꝛ heri nullū habui amicū vel parentē q̇ ſe talē oñdit: ḡ ami
cus meus vel parēs nō pt eſſe niſi hō vnius diei. Ad minus ꝯcludere y
potuit ꝙ nō erāt amici hoīs: qꝛ idē hō fuit añ q̇ ꝛ tūc: ſʒ nō habuit cā-
dē fortunā: ḡ amici fuerūt fortune: de q̄bꝫ Prouer. xix. Diuitie addūt
amicos plurimos.

Sexta nola eſt: de ſola pauptate q̄relā facere ꝛ de nullo alio. Sūt I
q̇ dicūt eis nihil aliō deeſſe niſi pecuniā: ꝛ hi ꝓculdubio fatui ſm Se
necā: cū eis pluſq̄ȝ dicere poſſint deficiat: h̄ p̄cipue deficit ſibi/qꝛ nō no
uit ꝙ plus ei deeſt q̄ȝ nouit. O ſtulte neſcis defectū intellectus tui: q̄a ꝛ
plenus ignorātie ꝛ erroris: neſcis curuitatē tui affectus ꝛ volūtatis in
om̄e malū ꝓcliuoꝝ. Neſcis te ꝓrſus exortē oīm grāꝝ ꝛ ṽtutū: vbi ti-
mor tuus/humilitas/manſuetudo/ꝛ charitas: ꝛ alie ṽtutes q̄ꝝ oīm
ꝑniciosum habes defectū: ꝛ hec vt dixi maxime geſtas/nō cognoſcere
egeſtatē. Clama ne ceſſes ad dñm: Illumina oculos meos ne vnq̄ȝ ʒ
obdormiā in morte: ne qñ dicat inimicus meus/ꝓualui aduerſus eū.
Illuſtra faciē tuā ſup̱ ſeruū tuū: ꝛ doce me iuſtificatōes tuas. Reſipi
ſce ꝛ noli adhuc eſſe ſtultus.

Septima nola eſt: pauptatem in omnibꝫ odire ꝛ abominari. Sūt I
q̄bꝫ pauptas omnia etiā optima facit inſipida q̇ de ſe al's ſunt ſapidiſ
ſima/inſtar muſce: q̄ eſcas quātūcūq̄ȝ ſapidas efficit (ſi iciderit) nauſe
abiles. Sūt amabilia in hoībꝫ pulchritudo/fortitudo/ſanitas/nobili ꝛ
tas corporis/ars/ſapiā/ꝛ ꝓbitas animi: vbi muſca pauptatʒ affuerit/ſe-
mouent ꝛ vilipēdunt. Prodit (exēpli grā) puella pulchra nobilis ꝛ ꝓ- Z
ba/nubilis: ſi paup̱/mox ab ea reſilit. Primū qð q̄rit eſt de cenſu: de ꝓ
bitate nulla fit mētio. Sic de ſcia/arte ꝛc. Sed q̄d hec in mediū ꝓdu ʒ
co:cum ꝛ eterna ſapiā Chriſtus dñs/vt hodie in ꝑambulis euangelij
dictum eſt: ꝛ ſi laudatus ꝛ receptus eſſet a ſuis gentilibꝫ Nazarenis:
mox tamen vbi pauptas eius ꝛ parentes venerant in mentem reſilie-
runt: ꝛ ſcutellam hanc plenā gratie ꝛ ṽitatis ꝛ ſapiē theſauro ꝓpter
muſcā pauptatis ſemouerūt dicentes: Et nunq̇d hic eſt fabri filius?
Sic deniq̄ȝ legit de Romanis in coꝝ geſtis: ꝙ viros magnificos dei
ficare ſolebant. i. in numero aſcribere deoꝝ/qñ gētiles erāt plēs deos
colētes. Hi ḡ audiētes de Chriſti miraculoꝝ fama/in ꝯcilio ipoꝝ di
ſputantes tractabāt: vtꝝ in numero eſſet ponēdus deoꝝ. ꝛ diffinitū
fuit ꝙ nō: qꝛ nō haberet in poſteꝝ cultores/eo ꝙ pauptatē p̄dicauit:
quā vnuſq̄ſq̄ȝ naturalr fugit. Hoc determinauerūt ignorātes ipſum
deum ꝛ dñm: de quo ꝓphetatū fuit Zach. ix. Iſte paup̱ ꝛ aſcēdēs ſup̱

aſinum/q̄ eſt in vnũ diues ⁊ paup: ⁊ ideo cultores ſuos habebit quos
⁊ ditare poteſt: q̄ꝛ facile eſt in oculis dei ſubito honeſtare pauperem.
Eccl.xj. Vel alia cauſa aſſignat̃ de nõ aſſumẽdo Chr̄m in numero
deoꝝ/illa videlꝫ: q̄ꝛ p̄mũ de hoc nõ ad totũ ſenatũ/ſꝫ ad imꝑatorẽ re-
latio facta fuit. Sic ſic igit̃ pauꝑtas ⁊ paupes ꝯtemptibiles ſunt ab
his fatuis q̄ pecuniã v̄tuti p̄ferũt. Noli frater facere hãc ſtulticiã/re-
ſpice ⁊ ſanioꝛis efficieris animi. Noli ꝯtemnere q̄s deus eterna ſapia
j optimus reꝝ eſtimatoꝛ tãti facit. Dubiũ añ eius aduentũ eſſe potuit
ſi bona foret pauꝑtas: ſꝫ ipe dubiũ decidit: ipe cui merito credẽdũ eſt.
A Eãdem ipam bonã eſſe v̄bo docuit/⁊ ope oñdit. Paup natus in ſta-
bulo/pannis inuolutus/de matre paupe/in pauꝑtate viuens/nõ hñs
vbi caput ſuũ reclinaret/in pauꝑtate moriens/in alieno ſepulchꝛo ſe-
2 pultus. Propter paupes in hũc mũdũ venit euãgeliſare paupibus.
3 Paupes in p̄ncipio doctrine ſue btõs p̄dicauit: diuites infelices/mi-
ſeros: bti paupes: ve vobis diuitibꝫ. Matth.v. Luce.vj. Summa
4 ſapia chꝛiſtus Jeſus paupes ſua mẽſa iudicat dignos. Luc.xiij. Et
5 tu adhuc o ſtulticia eos ꝯtẽnis? Dic mihi q̄s elegit/nõne paupes? Ja
6 co.ij. Quos in ſocios aſſumpſit? plane ſocietatẽ paupeꝝ p̄elegit deus
in mũdo iſto ſocietati diuitũ. Lu.xiiij. Omnis q̄ nõ renũciauerit oi-
Λ bus q̄ poſſidet/non p̄t eſſe meus diſcipulus. Noli pauperẽ deſpicere
ſup quẽ ſp̄ealr̃ deus hꝫ reſpectũ: q̄ꝝ ſp eſt memoꝛ. Pſal. Non in finẽ
obliuio erit paupis/quoꝝ ſollicitus eſt. Ego aũt mẽdicus ſum ⁊ pau
p: dñs ſollicitus eſt mei. Nimiꝝ p̄ter ſciam eoꝝ ꝑ eis vigilat ⁊ ſollicit⁹
eſt. Fert̃ de q̄dam paupe ciuitatis Carnotenſis in Francia: q̄ꝛ omni
die de lucro vel de elemoſyna ſolebat vnũ obulũ vltra diei expenſas ſi
bi reſeruare/ꝑ q̄ ſingulis noctibꝫ in q̄dam loco hoſpitiũ ꝯducebat.
Ceteꝝ cum q̄dam nocte obulũ nõ haberet/renuit eum hoſpita colli-
gere. Eadem aũt nocte accidit totã domũ cũ exiſtentibꝫ in ea igne cõ
cremari: q̄d h paup craſtina vidẽs/manibꝫ ⁊ oculis in celum leuatis
grãs deo agebat dicẽs: Bñdictus de⁹ q̄ me cuſtodiuit ab obulo/quẽ
ſi habuiſſem perijſſem. Eſt veriſimile q̄ in veſpe q̄ꝛ obulum nõ habu
it murmurauerit: at vbi vidit dei in ſe ſollicitã curã ⁊ ꝓuidentiã/gra-
B tias egit. Et tu o paup noli murmurare ꝯtra deũ ꝓpter pauꝑtatẽ: co-
gita q̄a ſi haberes diuitias/incẽdio nõ hui⁹ tp̄alis ſed infernalis ignis
perires. Tu aũt hñs obulos ⁊ aureos/time ne eorũdẽ occaſione oĩno
maneas in diuerſoꝛio hui⁹ ſeculi ꝑ affectũ/⁊ tandẽ igne pereas: ⁊ noli
eos ꝯtemnere q̄ tales obulos non hñt: q̄ꝛ non eo minores ſunt in ꝯſpe
8 ctu dei/q̄ꝛ obulis carent. Scito q̄ꝛ aliud eis eſt refugiũ ⁊ ſpes. Fact⁹
eſt dñs (non denarius) refugium pauperi: ait Pſ. Ipe eoꝝ ſpes/ſpes
cui innitunt̃/dum tu inniteris baculo arũdineo diuitiaꝝ ⁊ amicoꝝ:
9 quo fracto trãſfigũt te. Noli ꝯtemnere illos q̄bꝫ regnũ celoꝝ tribuitur
nedũ ad poſſidẽdũ/ſꝫ etiã alijs dandũ. Facite vobis amicos ⁊c. in eter

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

na tabernacula: Ip̄os ſcꝫ de q̄bꝰ ſpēal'r req̄ret in iudicio. Matth.xxv io
de illis q̄ret queadmodū tractati ſint in cibo/potu/ ⁊ alijs. Immo q̄bꝰ
deus iudiciū ip̄m tribuit. Uos q̄ ſecuti eſtis me/ſedebitis ſuper ſedes ij
duodecim iudicātes.xij.tribꝰ Iſrael. Illi q̄ iam iniuſte iudicant/p̄mū
tur/ ⁊ affligunt a potētibꝰ/duriſſimo iudicio iudicabūt ſuos iudices. 12
Illos noli ꝯtemnere quos deus ꝓprio noie vocat ⁊ agnoſcit/dum di
uites ignominioſos nō nominat. Luc.xvj.de Lazaro. Quoſqꝫ ab an ij
gelis honorabil'r ad locū q̄etis deportare facit.ibidem: Factum eſt vt 14
moreret mendicus ⁊c. Et vt vno v̄bo ꝯludam ⁊ dicam: tanta eſt dile
ctio dei ad pauperes/vt qđ fit paupi ſibi reputat fieri. Matthei.xxv:
Quod vni ex minimis meis feciſtis ⁊c. Ue vobis diuitibꝰ/q̄ ꝯtemni-
tis eos quos ſic magnificauit dn̄s: ſed ⁊ ve ve tibi o paup̄ ſi eum nō
amas q̄ tantū te amat.q̄ tot ſigna amoris tibi oſtēdit. Redama o pau E
p̄ amatorē tuū: ⁊ ob honorē eius patient paupꝫtatem tuā tolera: ⁊ in
v̄tutibꝰ ducē tuū/regē tuū pauperē imitare: quatenus ⁊ cū ip̄o futu-
rus ſis in gloria/q̄ hic in ignominia ei ſimilis factus es: qđ p̄ſtet no-
bis pater ⁊c.

Feria.iij.poſt Oculi.xx.Martij

Stultoꝝ infinitus eſt numerus. Eccl's.j. Euangelium.

Decimaoctaua turba ſtultoꝝ bifurcatoꝝ (gabel narren) q̄ nitunt duobꝰ dn̄is ſeruire. Dinoſcunt aūt tribꝰ nolis.

Prima nola eſt: deo ⁊ mūdo velle ſeruire. Sūt q̄ vtra-
qꝫ manu ſaltare volūt/ad deū ⁊ mūdū manus extēdētes:
cuilibet tpi ſuū tps (vt aiūt) adaptare volētes: q̄ ſunt mūdi faciūt in
nūdinis aū carniſpriuiū: q̄ dei ſunt faciūt in quadrageſima ⁊ vigilijs i
natiuitatis Chriſti ⁊c. ꝙ gabel narren. Impoſſibile eſt o fatue qđ nite
ris: breue palliū eſt/vtrūqꝫ operire nō p̄t: ⁊ ſtratū anguſtū vtrūqꝫ ca-
pe nō p̄t/deum ⁊ mūdum: ſub quo ꝯp̄hendo ⁊ carnē cū diabolo. Di-
cit dn̄s: Diliges dn̄m deum tuū ex toto corde tuo. Et tu q̄uo ptē da-
bis diabolo ſiue mūdo: ſi mūdo ſeruis/nō toto corde deo ſeruire pote
ris. vn̄ ⁊ clamat dn̄s: Nemo p̄t ſeruire duobꝰ dn̄is. Non poteſtis ſer-
uire deo ⁊ mammone. Uſqꝫquo claudicatis in duas ptes: Si dn̄s eſt D
deus/ſeq̄mini eum: ſi aūt Baal/ſeq̄mini illū.iij. Regum.xviij. Ut q̄d
tam miſere te diſcerpis: Trahit te horſum ſinderiſis (din angeborne ꝛ
erberkeit) ratio/q̄ dep̄cat ad optima: ⁊ fides. Alioꝛſum trahit te ſen-
ſualitas/caro/vanitas/ſathanas. Mirꝫ q̄ non rumperis miſer ſic di-
ſtractus: miſerere ſaltē anime tue (iuxta ꝯſiliū Eccl.iij.) ſup̄ hac miſe-
ria/immo ⁊ corpis tui: qꝛ ſepe anime miſeria etiā in corpus vſqꝫ redū
dat. Ecce peris totus/ ⁊ neqꝫ mūdus neqꝫ deus te ꝯſolat: neutro frue
ris. accidit tibi qđ aſino h̄nti plīes dn̄os/quē q̄libet paſcere debebat in
die vicis ſue/quo eius opa vtebat. Sic eīm fingit tres frēs ꝯduxiſſe: